DOMSTOLENS DOM

den 4 juli 2000 *

I mål C-62/98,

Europeiska gemenskapernas kommission, företrädd av juridiske chefsrådgivaren A. Caeiro samt B. Mongin och M. Afonso, rättstjänsten, samtliga i egenskap av ombud, delgivningsadress: rättstjänsten, C. Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg, Luxemburg,

sökande,

mot

Republiken Portugal, företrädd av L. Fernandes, chef för rättstjänsten vid utrikesministeriets avdelning för EG-frågor, och M. L. Duarte, juridisk rådgivare vid samma avdelning, båda i egenskap av ombud, delgivningsadress: Portugals ambassad, 33, allée Scheffer, Luxemburg,

svarande,

* Rättegångsspråk: portugisiska.

angående en talan om fastställelse av att Republiken Portugal har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artiklarna 3 och 4.1 i rådets förordning (EEG) nr 4055/86 av den 22 december 1986 om tillämpning av principen om frihet att tillhandahålla tjänster på sjötransportområdet mellan medlemsstater samt mellan medlemsstater och tredje land (EGT L 378, s. 1; svensk specialutgåva, område 7, volym 3, s. 145) genom att inte säga upp eller anpassa sjöfartsavtalen med Republiken Senegal, ratificerat genom dekret nr 99/79 av den 14 september 1979, Republiken Cap Verde, ratificerat genom dekret nr 119/79 av den 7 november 1979, Republiken Angola, ratificerat genom dekret nr 71/79 av den 18 juli 1979, och Folkrepubliken São Tomé och Principe, ratificerat genom dekret nr 123/79 av den 13 november 1979, så att alla medborgare i gemenskapen får rättvis, fri och icke-diskriminerande tillgång till Republiken Portugals lastandelar,

meddelar

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden G.C. Rodríguez Iglesias, avdelningsordförandena J.C. Moitinho de Almeida, D.A.O. Edward (referent), L. Sevón och R. Schintgen samt domarna C. Gulmann, J.-P. Puissochet, G. Hirsch, P. Jann, H. Ragnemalm och M. Wathelet,

generaladvokat: J. Mischo,

justitiesekreterare: biträdande justitiesekreteraren H. von Holstein,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att parterna har avgivit muntliga yttranden vid förhandlingen den 14 september 1999,

och efter att den 20 oktober 1999 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Europeiska gemenskapernas kommission har genom ansökan, som inkom till domstolens kansli den 27 februari 1998, med stöd av artikel 169 i EG-fördraget (nu artikel 226 EG) väckt talan om fastställelse av att Republiken Portugal har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artiklarna 3 och 4.1 i rådets förordning (EEG) nr 4055/86 av den 22 december 1986 om tillämpning av principen om frihet att tillhandahålla tjänster på sjötransportområdet mellan medlemsstater samt mellan medlemsstater och tredje land (EGT L 378, s. 1; svensk specialutgåva, område 7, volym 3, s. 145) genom att inte säga upp eller anpassa sjöfartsavtalen med Republiken Senegal, ratificerat genom dekret nr 99/79 av den 14 september 1979, Republiken Cap Verde, ratificerat genom dekret nr 119/79 av den 7 november 1979, Republiken Angola, ratificerat genom dekret nr 71/79 av den 18 juli 1979, och Folkrepubliken São Tomé och Principe, ratificerat genom dekret nr 123/79 av den 13 november 1979, så att alla medborgare i gemenskapen får rättvis, fri och icke-diskriminerande tillgång till Republiken Portugals lastandelar.

2 Kommissionen har i sin replik angivit att nödvändiga ändringar har gjorts i dessa avtal utom i fråga om avtalet med Republiken Angola (nedan kallat det omtvistade avtalet). Kommissionen har därför förklarat att talan endast avser avtalet med detta land, eftersom detta avtal fortfarande inte har ändrats.

Tillämpliga gemenskapsrättsliga bestämmelser

3 Artikel 234 i EG-fördraget (nu artikel 307 EG i ändrad lydelse) har följande lydelse:

"De rättigheter och förpliktelser som följer av avtal som ingåtts innan detta fördrag träder i kraft mellan å ena sidan en eller flera medlemsstater och å andra sidan ett eller flera tredje länder skall inte påverkas av bestämmelserna i detta fördrag.

I den mån dessa avtal inte är förenliga med detta fördrag, skall den eller de berörda medlemsstaterna vidta alla lämpliga åtgärder för att undanröja det som är oförenligt med fördraget. Medlemsstaterna skall vid behov bistå varandra i detta syfte och i förekommande fall inta en gemensam hållning.

Vid tillämpning av sådana avtal som avses i första stycket skall medlemsstaterna beakta att de fördelar som varje medlemsstat beviljar enligt detta fördrag utgör en integrerad del av upprättandet av gemenskapen och härigenom är oskiljaktigt förbundna med upprättandet av gemensamma institutioner, med överlämnandet av befogenheter till dessa och med beviljandet av samma fördelar av alla övriga medlemsstater."

4 Förordning nr 4055/86 innehåller bland annat följande bestämmelser:

Artikel 1.1:

"Frihet att utföra sjötransporter mellan medlemsstater och mellan medlemsstater och tredje land skall gälla för medborgare i medlemsstater med hemvist i en annan medlemsstat än den person för vilken sjötransporten utförs."

Artikel 2:

"Trots artikel 1 skall sådana unilaterala nationella restriktioner som fanns före den 1 juli 1986, och som gällde transport av visst gods som helt eller delvis reserverats för fartyg under inhemsk flagg, avvecklas senast enligt följande tidtabell:

— Transport mellan medlemsstater utförd av fartyg som för medlemsstats flagg: 31 december 1989.

— Transport mellan medlemsstater och tredje land utförd av fartyg som för medlemsstats flagg: 31 december 1991.

— Transport mellan medlemsstater och mellan medlemsstater och tredje land med andra fartyg: 1 januari 1993."

Artikel 3:

"Bestämmelser om lastdelning i gällande bilaterala överenskommelser mellan medlemsstater och tredje land skall avvecklas eller anpassas enligt föreskrifterna i artikel 4."

Artikel 4.1:

"Sådana gällande bestämmelser om lastdelning som inte avvecklats enligt artikel 3, skall anpassas till gemenskapens lagstiftning och då särskilt enligt följande:

a) Trader som styrs av Förenta nationernas uppförandekod för linjekonferenser skall överensstämma med koden och medlemsstaternas åtaganden enligt förordning (EEG) nr 954/79.

b) Trader som inte styrs av Förenta nationernas uppförandekod för linjekonferenser skall snarast möjligt och senast före den 1 januari 1993 anpassas så att alla medborgare i gemenskapen, enligt definitionen i artikel 1, får rättvis, fri och icke-diskriminerande tillgång till berörda medlemsstaters lastandelar."

5 Förordning nr 4055/86 trädde i kraft den 1 januari 1987 i enlighet med artikel 12 i densamma.

Det omtvistade avtalet

6 Det omtvistade avtalet ingicks i juli 1979, det vill säga flera år innan Republiken Portugal den 1 januari 1986 anslöt sig till gemenskaperna.

7 I artikel VI i det omtvistade avtalet föreskrivs följande:

"1 — De avtalsslutande parterna har rätt till lika andelar av godstransporter till sjöss mellan hamnar i Republiken Portugal och hamnar i Folkrepubliken Angola.

...

4 — För att verkställa detta avtal skall sjöfartsföretag i Republiken Portugal och Republiken Angola, vilka anges av behöriga myndigheter, definiera de former som är bäst anpassade för en effektiv transport."

8 I artikel XV i samma avtal föreskrivs följande:

"...

2 — Förevarande avtal fortsätter att gälla 12 månader efter det att någon av de avtalsslutande parterna meddelar den andra parten att det önskar säga upp avtalet."

9 I det omtvistade avtalet förbehålls godstransport mellan de avtalsslutande parterna fartyg som för någon av dessa staters flagg eller fartyg som nyttjas av personer eller företag som har endera partens nationalitet. Fartyg som nyttjas av medborgare i andra medlemsstater får således inte användas för sådan transport som anges i nämnda avtal. De avtal som Republiken Portugal ingått med Republiken Senegal, Republiken Cap Verde och Demokratiska republiken São Tomé och Principe innehöll också en sådan lastdelningsklausul.

Det administrativa förfarandet

10 Eftersom lastdelningsklausulerna i de ovannämnda avtalen, inbegripet det omtvistade avtalet, omfattas av bestämmelserna i förordning nr 4055/86, särskilt artikel 4.1, och eftersom de borde ha ändrats för att de skulle överensstämma med nämnda förordning, tillställde kommissionen Republiken Portugal ett antal skrivelser.

11 Som svar på en skrivelse från kommissionen av den 3 december 1992 angav de portugisiska myndigheterna, genom skrivelse av den 15 februari 1993, att de hela tiden varit medvetna om sina skyldigheter enligt artiklarna 3 och 4 i förordning nr 4055/86.

12 Eftersom Republiken Portugal aldrig ändrade ovannämnda avtal, tillställde kommissionen den 9 november 1995 denna stat en formell underrättelse.

13 Den portugisiska regeringen medgav i sitt svar av den 27 augusti 1996 att det var nödvändigt att ändra ovannämnda avtal, med hänsyn till artiklarna 3 och 4 i förordning nr 4055/86. Regeringen förklarade dessutom att den redan hade börjat förhandla om ändringar eller uppsägningar med de berörda länderna men att anpassningen av olika skäl ännu inte var klar. Regeringen förklarade slutligen att den inte tillämpade lastdelningsklausulerna och att den — och även de andra avtalsparterna — kunde garantera rederier från tredje länder, verksamma inom sjötransportbranschen, att de tillförsäkras de rättigheter som följer av förordning nr 4055/86 utan någon inskränkning i principen om frihet att tillhandahålla tjänster.

14 Eftersom inget avtal hade ändrats eller sagts upp inom den tidsfrist som kommissionen hade fastställt, riktade kommissionen den 6 juni 1997 ett motiverat yttrande till Republiken Portugal och uppmanade denna stat att, i enlighet med artikel 169 i fördraget, inom två månader från delgivningen av det motiverade yttrandet vidta nödvändiga åtgärder för att följa detsamma.

15 De portugisiska myndigheterna förklarade i skrivelse av den 11 november 1997 att förslag till ändringar i de ovannämnda avtalen — i syfte att få dem i överensstämmelse med den princip som definieras i förordning nr 4055/86 — redan hade översänts på diplomatisk väg, så att de berörda afrikanska länderna kunde analysera och ändra dem. Myndigheterna underströk härvid att bland dessa fyra afrikanska länder hade Republiken Senegal och Republiken Cap Verde redan lämnat sitt samtycke till att göra ändringar i dessa avtal på det sätt som Republiken Portugal hade föreslagit. Republiken Portugal lämnade i skrivelse av den 19 mars 1998 kommissionen kompletteringar till sin skrivelse av den 11 november 1997.

16 Eftersom kommissionen den 27 februari 1998 inte hade fått besked om några konkreta ändringar, beslutade den att väcka förevarande talan.

Parternas argument

17 Kommissionen har anmärkt att syftet med förordning nr 4055/86 är att upprätthålla principen om frihet att tillhandahålla tjänster på sjötransportområdet mellan medlemsstater samt mellan medlemsstater och tredje land. I det omtvistade avtalet förbehålls godstransport mellan avtalsparterna fartyg som för en av avtalsparternas flagg eller fartyg som nyttjas av personer eller företag som har endera partens nationalitet. Av detta följer att fartyg som nyttjas av medborgare i andra medlemsstater inte får tillträde till de trader som omfattas av detta avtal. Kommissionen anser därför att avtalet borde ha ändrats, så att det blir förenligt med förordning nr 4055/86, särskilt artikel 4.1.

18 Kommissionen har härvid anmärkt att det i artikel 2 i förordning nr 4055/86 fastställs vid vilken tidpunkt ett avtal skall ha anpassats, varigenom de enda giltiga undantagen från principen i artikel 1.1 i denna förordning om frihet att tillhandahålla tjänster på sjötransportområdet preciseras.

19 Enligt artikel 4.1 b i förordning nr 4055/86 rörande trader som inte styrs av Förenta nationernas uppförandekod för linjekonferenser skulle avtalet anpassas snarast möjligt och senast före den 1 januari 1993. Vad avser trader som styrs av Förenta nationernas uppförandekod för linjekonferenser som avses i artikel 4.1 a i nämnda förordning medgavs ingen som helst tidsfrist för anpassningar.

20 Kommissionen har understrukit att oavsett huruvida traderna regleras av artikel 4.1 a eller artikel 4.1 b i förordning nr 4055/86 har tidsfristen för anpassning av det omtvistade avtalet gått ut för länge sedan. Kommissionen har gjort gällande att den tid som har förflutit sedan förordningen trädde i kraft är mer än tillräcklig för att ändra eller i sista hand säga upp avtalet, så att Republiken Portugal kan uppfylla sina skyldigheter.

21 Den portugisiska regeringen har inte bestritt att lastdelningsklausulerna i det omtvistade avtalet enligt artiklarna 3 och 4 i förordning nr 4055/86 måste ändras och har understrukit att den har ansträngt sig för att med hjälp av de diplomatiska medel som står till dess förfogande få de angolanska myndigheterna att godta en sådan ändring. Den portugisiska regeringen har under mellantiden — inom ramen för Conférence ministérielle des États de l'Afrique de l'Ouest och du Centre sur les transports maritimes (ministerkonferensen avseende

sjötransporter för de väst- och centralafrikanska staterna) — beslutat att endast åberopa sådana bestämmelser om lastdelning som har erkänts av samtliga medlemsstater.

22 Eftersom förhandlingarna med Republiken Angola var så långt gångna och man till och med var nära att kunna avsluta förhandlingarna och eftersom de bestämmelser om lastdelning som står i strid med friheten att tillhandahålla tjänster inte tillämpas, anser den portugisiska regeringen att kommissionens beslut att väcka talan med stöd av artikel 169 i fördraget har kommit för tidigt och att det saknar rättslig grund.

23 Kommissionens talan saknar rättslig grund, eftersom det där inte hänvisas till artikel 234 i fördraget. Den rättsliga ram som anges i denna bestämmelse måste beaktas i motiveringen till en talan som syftar till ändring eller uppsägning av ett avtal som har ingåtts före anslutningen till gemenskaperna.

24 Den portugisiska regeringen anser att den, med hänsyn till ordalydelsen i artikel 234 i fördraget, inte kan anklagas för fördragsbrott. Vad avser avtal som har ingåtts före anslutningen till gemenskaperna, vilka helt eller delvis strider mot EG-fördraget eller sekundärrätten, medför artikel 234 andra stycket i fördraget en skyldighet för medlemsstaterna att vidta alla lämpliga åtgärder för att undanröja ett motsatsförhållande mellan en avtalsbestämmelse och en gemenskapsbestämmelse. Artikeln innebär inte ett krav att medlemsstaterna skall uppnå ett visst resultat, i den meningen att de är skyldiga att, oavsett juridiska konsekvenser och det politiska priset, undanröja en sådan oförenlighet.

25 Att säga upp ett avtal ingår inte bland "lämpliga åtgärder", i den mening som avses i ovannämnda bestämmelse. En medlemsstat kan endast vara skyldig att säga upp ett avtal om det står helt klart att det tredje landet inte önskar omförhandla avtalet. Att det av politiska eller andra skäl är svårt att ändra avtalet är inte tillräckligt för att medlemsstaten skall vara skyldig att säga upp det.

26 Den portugisiska regeringen har gjort gällande att det andra stycket i artikel 234 i fördraget skall förstås mot bakgrund av det första stycket, varför åtgärder för att undanröja oförenligheter skall utformas så, att man säkerställer gemenskapsrättens ändamålsenliga verkan samtidigt som man i så ringa mån som möjligt inskränker de rättigheter som tredje länder har enligt ett avtal som har ingåtts innan den berörda medlemsstaten anslöt sig till gemenskaperna.

27 Om artikel 234 andra stycket i fördraget innebär en skyldighet för medlemsstaterna att säga upp avtal som de har ingått innan de anslöt sig till gemenskaperna i fall då det är svårt eller omöjligt att på diplomatisk väg ändra klausuler som är oförenliga med gemenskapsrätten, är den sista meningen i denna bestämmelse meningslös. För att en medlemsstat skall kunna säga upp ett avtal som den har ingått innan den anslöt sig till gemenskaperna behöver den inte hjälp eller bistånd från andra medlemsstater, eftersom en sådan uppsägning är en ensidig viljeförklaring.

28 Enligt den portugisiska regeringen kan en medlemsstat endast tänkas vara skyldig att säga upp ett avtal med stöd av artikel 234 andra stycket i fördraget i undantagsfall och i extrema situationer. Eftersom det är fråga om en rättsakt som

ger upphov till skyldigheter på det internationella planet, kan det endast vara motiverat att säga upp ett avtal om två villkor är uppfyllda, nämligen att en bestämmelse i ett avtal som har ingåtts före anslutningen är helt oförenlig med gemenskapsrätten och att det är helt omöjligt att med hjälp av politiska eller andra medel säkerställa gemenskapens intresse på området.

29 I förevarande fall är det andra villkoret inte uppfyllt: de bestämmelser om lastdelning som borde ändras tillämpas inte, och den omständigheten att de formellt sett är giltiga påverkar inte gemenskapens intresse av att friheten att tillhandahålla tjänster på sjötransportområdet kan utövas fullt ut och på ett effektivt sätt.

30 Att säga upp ett avtal vore en oproportionerlig åtgärd för att uppnå det syfte som anges i artikel 234 andra stycket i fördraget och skulle innebära att Republiken Portugals utrikespolitiska intressen på ett oproportionerligt sätt helt får ge vika för gemenskapens intressen, vilka emellertid i praktiken inte lider någon faktisk och reell skada. Om Republiken Portugal skulle säga upp avtalet, skulle detta få allvarliga följder för dess diplomatiska, politiska och ekonomiska förbindelser med Republiken Angola, vilket är ett land som är prioriterat i Portugals utrikespolitik och därmed av stor betydelse för gemenskapens handelspolitik och utvecklingsbiståndspolitik.

31 Slutligen går det inte att förbise att det råder krig och ständiga spänningar i Angola, vilket gör det mycket komplicerat att utveckla normala diplomatiska förbindelser på områden som inte är prioriterade eller av strategisk vikt för denna stat.

Domstolens bedömning

32 Domstolen vill inledningsvis anmärka att kommissionen och Republiken Portugal är eniga om att lastdelningsklausulerna i det omtvistade avtalet gör att avtalet måste ändras för att det skall vara förenligt med artiklarna 3 och 4 i förordning nr 4055/86.

33 I förevarande fall har den portugisiska regeringen inte lyckats att med diplomatiska medel ändra det omtvistade avtalet inom den tidsfrist som föreskrivs i förordning nr 4055/86.

34 Domstolen vill härvid anmärka att den redan tidigare har förklarat att om det enligt folkrätten är möjligt att säga upp ett avtal av denna typ, ankommer det på den berörda medlemsstaten att säga upp avtalet (se i detta sammanhang dom av den 14 september 1999 i mål C-170/98, kommissionen mot Belgien, REG 1999, s. I-5493, punkt 42).

35 Den portugisiska regeringen har emellertid bestritt att det föreligger fördragsbrott och detta huvudsakligen av tre skäl.

36 Regeringen har för det första gjort gällande att kommissionen har väckt talan för tidigt, med hänsyn till hur långt förhandlingarna med Republiken Angola har gått.

37 Domstolen vill härvid erinra om att kommissionen, med hänvisning till dess roll som fördragets övervakare, ensam är behörig att avgöra om det är lämpligt att inleda ett förfarande om fördragsbrott (se dom av den 11 augusti 1995 i mål C-431/92, kommissionen mot Tyskland, REG 1995, s. I-2189, punkt 22).

38 Den portugisiska regeringen har vidare hävdat att situationen med krig och ständiga spänningar i Angola utgör laga förfall.

39 Domstolen vill härvid anmärka att den omständigheten att det föreligger en svår politisk situation i ett avtalsslutande tredje land, såsom i det förevarande fallet, inte kan rättfärdiga att en medlemsstat inte gör något för att uppfylla sina skyldigheter enligt fördraget (se domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Belgien, punkt 42).

40 Den portugisiska regeringen har slutligen gjort gällande att, vad gäller avtal som en medlemsstat har ingått med ett tredje land innan den anslöt sig till gemenskaperna, artikel 234 i fördraget innebär en skyldighet att använda samtliga lämpliga medel för att undanröja ett motsatsförhållande mellan en avtalsregel och en gemenskapsregel, men att denna artikel inte kan tolkas så, att de juridiska konsekvenser och det politiska pris som följer av denna skyldighet helt saknar betydelse. En medlemsstat är enligt artikel 234 i fördraget endast skyldig att säga upp ett avtal i undantagsfall och under särskilda omständigheter. Enligt den portugisiska regeringen innebär en sådan skyldighet för Portugal att säga upp avtalet att dess utrikespolitiska intressen på ett oproportionerligt sätt helt får ge vika för gemenskapens intressen. Kommissionen borde dessutom ha hänvisat till artikel 234 i motiveringen till en begäran om att ett avtal som har ingåtts före anslutningen skall sägas upp.

41 Det skall således prövas under vilka omständigheter en medlemsstat med stöd av ett avtal som den har ingått innan den anslöt sig till gemenskapen kan bibehålla bestämmelser som strider mot gemenskapsrätten.

42 Domstolen vill härvid erinra om att det i det första stycket i artikel 234 i fördraget föreskrivs att de rättigheter och förpliktelser som följer av avtal som ingåtts innan fördraget träder i kraft mellan å ena sidan en eller flera medlemsstater och å andra sidan ett eller flera tredje länder inte skall påverkas av bestämmelserna i fördraget. I andra stycket i samma artikel åläggs medlemsstaterna dock samtidigt att vidta alla lämpliga åtgärder för att undanröja det som eventuellt är oförenligt med EG-fördraget i ett avtal.

43 Artikel 234 i fördraget har allmän räckvidd och gäller för alla internationella avtal som kan inverka på tillämpningen av fördraget, oberoende av avtalets syfte (se dom av den 14 oktober 1980 i mål 812/79, Burgoa, REG 1980, s. 2787, svensk specialutgåva, volym 5, s. 313, punkt 6, och av den 2 augusti 1993 i mål C-158/91, Levy, REG 1993, s. I-4287, svensk specialutgåva, volym 13, s. 295, punkt 11).

44 Såsom framgår av domen i det ovannämnda målet Burgoa är syftet med artikel 234 första stycket i fördraget att i enlighet med folkrättens principer (se härvid artikel 30.4 b i Wienkonventionen från år 1969 om traktaträtten) klargöra att tillämpningen av EG-fördraget inte påverkar den berörda medlemsstatens åtagande att respektera de rättigheter för tredje land som följer av ett avtal som ingåtts innan fördraget trädde i kraft eller i förekommande fall innan den berörda medlemsstaten anslöts, och att uppfylla sina förpliktelser enligt detta avtal.

45 Av detta följer att Republiken Portugal fortfarande måste respektera de rättigheter som Republiken Angola har enligt det omtvistade avtalet.

46 Det omtvistade avtalet innehåller emellertid en klausul (artikel XV) som uttryckligen anger att avtalsparterna har rätt att säga upp avtalet, varför Republiken Portugal skulle ha kunnat säga upp avtalet utan att åsidosätta Republiken Angolas rättigheter enligt detta avtal.

47 De skyldigheter som åvilar Republiken Portugal enligt artiklarna 3 och 4 i förordning nr 4055/86 påverkas således inte av den princip som uppställs i första stycket i artikel 234 i fördraget.

48 Vad avser den portugisiska regeringens argument att en skyldighet att säga upp ett avtal enligt artikel 234 i fördraget endast föreligger i undantagsfall är det tillräckligt att konstatera att, i förevarande fall, Republiken Portugals skyldighet inte har sin grund i denna bestämmelse i fördraget utan i bestämmelserna i förordning nr 4055/86.

49 Det skall vidare anmärkas att även om medlemsstaterna enligt artikel 234 i fördraget kan välja vilka åtgärder som är lämpliga att vidta är de ändå skyldiga

att undanröja sådana regler i avtal som de har ingått före anslutningen som är oförenliga med EG-fördraget. Om en medlemsstat möter svårigheter som gör att det är omöjligt att ändra avtalet i fråga, är det således inte uteslutet att medlemsstaten kan vara skyldig att säga upp avtalet.

50 Vad avser argumentet om att en sådan skyldighet för Republiken Portugal att säga upp avtalet innebär att dess utrikespolitiska intressen på ett oproportionerligt sätt helt får ge vika för gemenskapens intressen, vill domstolen erinra om att balansen mellan en medlemsstats utrikespolitiska intressen och gemenskapens intressen redan har uttryckts i artikel 234 i fördraget, i det att denna bestämmelse tillåter en medlemsstat att underlåta att tillämpa en gemenskapsrättslig bestämmelse för att kunna respektera de rättigheter som tredje länder har enligt ett avtal som ingåtts dessförinnan och för att kunna uppfylla sina egna skyldigheter enligt samma avtal. Artikeln ger även medlemsstaterna rätt att välja vilka åtgärder som är lämpliga för att se till att avtalet i fråga blir förenligt med gemenskapsrätten.

51 Vad slutligen avser argumentet att talan saknar rättslig grund på grund av att kommissionen har underlåtit att hänvisa till artikel 234 i fördraget är det tillräckligt att konstatera att kommissionen i förevarande fall har grundat sin begäran på förordning nr 4055/86.

52 Domstolen finner mot denna bakgrund att Republiken Portugal har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artiklarna 3 och 4.1 i rådets förordning

nr 4055/86 genom att inte säga upp eller anpassa det omtvistade avtalet, så att alla medborgare i gemenskapen får rättvis, fri och icke-diskriminerande tillgång till Republiken Portugals lastandelar.

Rättegångskostnader

53 Enligt artikel 69.2 i rättegångsreglerna skall tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Kommissionen har yrkat att Republiken Portugal skall förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Eftersom Republiken Portugal har tappat målet, skall denna stat förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

följande dom:

1) Republiken Portugal har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artiklarna 3 och 4.1 i rådets förordning (EEG) nr 4055/86 av den 22 decem-

ber 1986 om tillämpning av principen om frihet att tillhandahålla tjänster på sjötransportområdet mellan medlemsstater samt mellan medlemsstater och tredje land genom att inte säga upp eller anpassa sjöfartsavtalet med Republiken Angola, så att alla medborgare i gemenskapen får rättvis, fri och icke-diskriminerande tillgång till Republiken Portugals lastandelar.

2) Republiken Portugal skall ersätta rättegångskostnaderna.

Rodríguez Iglesias Moitinho de Almeida Edward Sevón

Schintgen Gulmann Puissochet Hirsch

Jann Ragnemalm Wathelet

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 4 juli 2000.

R. Grass G.C. Rodríguez Iglesias

Justitiesekreterare Ordförande